

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Prishtinë, më 21 shkurt 2018

Gjykatës Themelore në Prishtinë

Mendim Juridik i Avokatit të Popullit të Kosovës, në cilësinë e Amicus Curiae (Mikut të Gjykatës)

Lidhur me rastin Driton Hajdari, Çështja nr. ED.nr. 155/18.

MENDIM JURIDIK

Lidhur me shkeljen e të drejtës së personave të privuar nga liria për trajtim të duhur mjekësor, të garantuar me nenin 27 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenin 43 të Ligjit për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, nenin 3 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut, Rregullat Evropiane të Burgjeve, Standardet e Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës dhe Konventat tjera ndërkombëtare që përcaktojnë qartë obligimin e shtetit për trajtimin e personave të sëmurë të privuar nga liria.

Qëllimi i mendimit juridik

Qëllimi i këtij mendimi juridik në cilësi të mikut të gjykatës është tërheqja e vëmendjes për nevojën e trajtimit adekuat shëndetësor të personave të privuar nga liria në institucionet korrektuese dhe qendrat e paraburgimit në pajtim me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve dhe aktet tjera relevante të Republikës së Kosovës.

Ky mendim juridik bazohet në ankesën individuale të znj. Teuta Hajdari, e cila ankohet në emër të bashkëshortit të saj z. Driton Hajdari, i cili gjendet në vuajtje të dënimit në Qendrën Korrektuese në Dubravë dhe mbështetet në faktet dhe provat e ankueses, si dhe në shkresat e lëndës të cilat i posedon Institucioni i Avokatit të Popullit (IAP), lidhur me çështjen në fjalë.

Baza ligjore

Sipas nenit 135, para. 3 të Kushtetutës: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa, nëse vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga ana e organeve të administratës publike dhe organeve të tjera shtetërore.”

Bazuar në nenin 16, paragrafin 9, të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, Avokati i Popullit mund të paraqitet në cilësinë e Mikut të Gjykatës (*Amicus Curiae*) në proceset gjyqësore që kanë të bëjnë me të drejtat e njeriut.

Përmbledhja e fakteve

Avokati i Popullit, në bazë të nenit 16.1 të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit më 29 janar 2018, ka pranuar ankesën e znj. Teuta Hajdari, e cila ankohet kundër Ministrisë së Shëndetësisë dhe Ministrisë së Drejtësisë lidhur me trajtimin shëndetësor dhe akomodimin e ofruar ndaj bashkëshortit të saj z. Driton Hajdari i cili është person i privuar nga liria dhe vuan dënimin në Qendrën Korrektuese në Dubravë.

Sipas dokumenteve të pranuar nga ankuesja dhe Departamenti i Shëndetësisë në Burgje (në tekstin e mëtejme “DSHB”), i dënuari në fjalë vuan nga një sëmundje e rëndë progresive për çka pacienti ka qenë i shtrirë disa herë në spital për shkak të përkeqësimit të gjendjes shëndetësore.

Përmes këtij raporti DSHB e njoftoi Avokatin e Popullit se të dënuarit në fjalë nuk mund t'i ofrojë kujdesin e duhur shëndetësor bazuar në natyrën e sëmundjes së tij.

Më 2 shkurt 2018, përfaqësuesit e Avokatit të Popullit e vizituan Klinikën e Neurologjisë me ç ‘rast u takuan me personelin mjekësor dhe e vizituan pacientin. Personeli i Klinikës së Neurologjisë i njoftoi përfaqësuesit e Avokatit të Popullit me gjendjen shëndetësore të të dënuarit Driton Hajdari dhe me veprimet që i ka ndërmarrë deri më tani dhe veprimet të cilat planifikon t'i ndërmerr në të ardhmen. Sipas personelit mjekësor, i dënuari nuk do të mbahet gjatë në këtë klinikë dhe do të kthehet në stacionarin e Burgut të Dubravës.

Përfaqësuesit e Avokatit të Popullit u njoftuan se lidhur me gjendjen shëndetësore të të dënuarit do të përpilohet një raport konziliar. Sipas personelit mjekësor, i dënuari nuk do të

mbahet gjatë në këtë klinikë dhe do të kthehet në stacionarin e Burgut të Dubravës. Po ashtu, përfaqësuesit e Avokatit të Popullit u njoftuan se lidhur me gjendjen shëndetësore të të dënuarit do të përpilohet një raport konziliar.

Analiza ligjore

Obligimet pozitive të shtetit

Avokati i Popullit e ka pranuar me shumë shqetësim njoftimin nga Departamenti për Shëndetësi në Burgje (Ministria e Shëndetësisë) për të burgosurit në fjalë në të cilin thuhet:

Bazuar në dokumentacionin relevant të cilin e posedojmë dhe gjendjen shëndetësore të pacientit, prognozën dhe ecurinë e sëmundjes sipas të dhënave të fundit shkencore, si dhe bazuar në kushtet profesionale, arkitektonike dhe funksionale të Njësive Shëndetësore në Burgje, ju informojë si më poshtë:

- *Ne nuk kemi ende institucione për trajtim të personave me nevoja të veçanta.*
- *Ne nuk kemi mundësi për trajtimin e personave me pamundësi kujdesi për vetveten dhe me përcjellës, por vetëm kujdes infermierie 24 orësh.*
- *Ne nuk kemi neurolog për trajtim të vazhdueshëm sipas rekomandimeve të Klinikës së Neurologjisë dhe indikacioneve shëndetësore.*
- *Ne po ashtu nuk kemi në listën tonë esenciale barëra për trajtimin e një sëmundjeje të tillë të avancuar e cila është specifike dhe e nivelit terciar e për të cilën QKUK ka vështirësi për furnizim të tillë.*

Bazuar në këtë raport, organi kompetent i cili vepron në emër të shtetit, thekson se ky institucion nuk mund t'i ofrojë të dënuarit shërbimet mjekësore dhe trajtimin në pajtim me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve, Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale.

Kushtetuta e Republikës së Kosovës

Kushtetuta, si akti më i lartë juridik i një vendi, mbron dhe garanton të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj është në interes të funksionimit të shtetit të së drejtës zbatimi dhe realizimi praktik i këtyre të drejtave. Garantitë kushtetuese i shërbejnë mbrojtjes së dinjitetit të njeriut dhe funksionimit të shtetit ligjor. Kushtetuta, në nenin 27, shprehimisht përcakton se “*Askush nuk i nënshtrohet torturës, ndëshkimit a trajtimit mizor, çnjerëzor ose poshtërues*”.

Po ashtu, Kushtetuta e Republikës së Kosovës garanton se askush nuk i nënshtrohet torturës, ndëshkimit a trajtimit mizor, çnjerëzor ose poshtërues. Për më shumë, Kushtetuta e Republikës së Kosovës përcakton se Dinjiteti i njeriut është i pacenueshëm dhe është bazë e të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut

Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut e cila është në mesin e konventave ndërkombëtare të inkuorpuara në nenin 22 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës të cilat zbatohen drejtpërdrejtë në Republikën e Kosovës dhe kanë prioritet, në rast konflikti, ndaj dispozitave e ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike, përcakton obligimet pozitive të shtetit bazuar në nenin 3 të kësaj konvente.¹ Po ashtu, neni 53 i

¹ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 22.

Kushtetutës së Republikës së Kosovës përcakton se të drejtat njeriut dhe liritë themelore të garantuara me Kushtetutën e Kosovës, interpretohen në harmoni me vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Neni 3 i Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut shprehimisht përcakton: “*Askush nuk mund t'i nënshtrohet torturës ose dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose degraduese*”.

Në kuptim të nenit 3 (Ndalimi i torturës dhe trajtimit poshtërues) të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut shteti duhet të sigurojë se personi i privuar nga liria mbahet në kushte të cilat janë në pajtueshmëri me respektin ndaj dinjitetit të tij njerëzor, se mënyra dhe metoda e ekzekutimit të masës nuk e nënshtrojnë të privuarin nga liria ndaj ankthit apo vështirësisë të një intensiteti të nivelit të pashmangshëm të vuajtjes së natyrshme në paraburgim dhe duke pasur parasysh kërkesat praktike të burgimit, gjendja e tij shëndetësore dhe mirëqenia të mbrohen në mënyrë adekuate, përveç të tjerash duke i siguruar atij ndihmën e duhur mjekësore.²

Në rastin *Mouisel kundër Francës*, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut gjeti shkelje të nenit 3 të konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut lidhur me trajtimin mjekësor të të burgosurit me sëmundje terminale. Gjykata theksoi obligimin pozitiv të shtetit për të ofruar trajtim të duhur mjekësor.³

Në rastin *Tekin Yildiz kundër Turqisë* Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut gjeti shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, duke theksuar në veçanti se gjendja shëndetësore e parashtruesit të kërkesës vazhdimisht u konstatua si e papajtueshme me paraburgimin dhe se në këtë rast nuk pati elemente për të dyshuar në konstatimet e tilla. Autoritetet vendore të cilat kishin vendosur për ta kthyer parashtruesin e kërkesës në burg dhe ta mbajnë aty edhe për afërsisht tetë muaj, pavarësisht mungesës së ndryshimeve në gjendjen e tij shëndetësore, nuk mund të konsideroheshin të kenë vepruar në pajtim me kërkesat e nenit 3 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut. Vuajtja e cila iu shkaktua parashtruesit të kërkesës kishte shkuar përtej nivelit që në mënyrë të pashmangshme lidhet me paraburgimin dhe trajtimin në kushte të vuajtjes nga sëmundja siç është sindromi Wernicke-Korsakoff, përbënte trajtim çnjerëzor dhe degradues. Gjykata po ashtu konstatoi se shkelja e nenit 3 të Konventës do të ndodhte edhe nëse parashtruesi i kërkesës do të kthehej në burg pa një përparim domethënës të gjendjes së tij shëndetësore për të përballuar një lëvizje të tillë.⁴

Po ashtu, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut gjeti shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastin *Holominov kundër Republikës së Moldavisë*.⁵ Gjykata theksoi në veçanti se palët nuk u pajtuan sa i përket disponueshmërisë së kujdesit mjekësor në burg. Megjithatë, gjykata konsideroi se çështja thelbësore nuk ishte mungesa e kujdesit mjekësor në përgjithësi më parë se mungesa e kujdesit mjekësor adekuat për gjendjen e veçantë shëndetësore të parashtruesit të kërkesës. Në këtë rast Gjykata në veçanti

² Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Kudla v. Poland, Aktgjykim i datës 26 tetor 2000, në: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58920%22%7D>. (7.2.2018)

³ Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Mouisel v. France, Aktgjykim i datës 14 nëntor 2002, në: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-651691-657425%22%7D>. (7.2.2018)

⁴ Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Tekin Yildiz v. Turkey, Aktgjykim i datës 10 nëntor 2005, në: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22003-1504765-1574082%22%7D>. (7.2.2018)

⁵ Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Holominov v. Republic of Moldova, Aktgjykim i datës 7 nëntor 2006, në: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-1835167-1925656%22%7D>. (7.2.2018)

vuri në dukje se përderisa parashtruesi i kërkesës vuante nga një sëmundje serioze e veshkave e cila përbënte rrezik serioz për shëndetin e tij, ai u mbajt i privuar nga liria për gati katër vite pa kujdes të duhur mjekësor. Bazuar në këtë, gjykata konstatoi se vuajtja e ankuesit përbën trajtim çnjerëzor dhe degradues.

Standardet e Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës

Komiteti Evropian për Parandalim të Torturës (në tekstin e mëtejshëm “KPT”) në raportin për vizitën në Spanjë në prill të vitit 1994, lidhur me gjetjet sa i përket trajtimit të të dënuarve me sëmundje serioze apo në fazën terminale të jetës, u rekomandoi autoriteteve spanjolle:

”KPT thekson se të gjithë pacientët, pavarësisht gjendjes së tyre serioze, përfshirë ata në fazën terminale të sëmundjes, duhet të trajtohen në atë mënyrë që të respektohet dinjiteti i tyre njerëzor”.

Rregullat Evropiane të Burgjeve

Rregulli 43 i Rregullave Evropiane të Burgjeve përcakton obligimin e shtetit që të tregojë konsideratë të veçantë ndaj të burgosurve të cilët sëmuren aq shumë sa që kalojnë në fazën terminale të jetës.

Rregullat Minimale Standarde të OKB-së për Trajtim të Burgosurve (Rregullat e Mandelës)

Rregullat Minimale Standarde të OKB-së për Trajtim të Burgosurve (Rregullat e Mandelës)⁶ në rregullin 1 përcaktojnë:

“Të gjithë të burgosurit duhet të trajtohen me respekt për shkak të dinjitetit të tyre të pandashëm dhe të vlerësohen si qenie njerëzore. Asnjë i burgosur nuk duhet t’i nënshtrohet dhe të gjithë të burgosurit duhet të mbrohen nga tortura dhe nga trajtimet, a ndëshkimet tjera të vrazhda, çnjerëzore ose poshtëruese, për të cilat veprime nuk mund të ketë justifikim në asnjë rrethanë”.

Më tej në rregullin 24 (trajtimi shëndetësorë) të Rregullave të Mandelës përcaktohet përgjegjësia e shtetit për të ofruar shërbimet mjekësore ndaj të burgosurve. Ndërsa në rregullin 25 theksohet obligimi i autoriteteve për të treguar kujdes të veçantë shëndetësor ndaj të burgosurve me nevoja të veçanta shëndetësore.

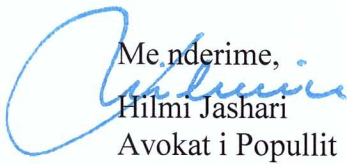
Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale

Në nenin 5 të Ligjit për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale përcaktohet shprehimisht se sanksionet penale ekzekutohen në mënyrën e cila siguron trajtimin human dhe respektimin e dinjitetit të secilit individ. Personi i dënuar nuk i nënshtrohet torturës ose trajtimit, apo ndëshkimit çnjerëzor apo degradues.

⁶ Rregullat Minimale Standarde të OKB-së për Trajtim të Burgosurve (Rregullat e Mandelës), të miratuara nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së më 17 dhjetor 2015.

KONKLUDIM

Mungesa e kujdesit adekuat mjekësor dhe çdo kujdesi tjetër të nevojshëm, e kombinuar me vuajtjet fizike, çojnë në trajtimin degradues të paraparë në kuptimin e nenit 3 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe shkel të gjitha standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të personave të privuar nga liria. **Prandaj, vazhdimi i mbajtjes së të dënuarit në fjalë në kushtet e theksuara në raportin e Departamentit të Shëndetësisë në Burgje do të përbënte shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe akteve tjera ndërkombëtare të lartpërmendura.**

Me nderime,
Hilmi Jashari
Avokat i Popullit